

Samuel Boldocký

VIERA BENKOVÁ: *PERLIČKY MINULOSTI*

Naša popredná a tvorivá poetka, spisovateľka Viera Benkova, ktorá sa 23. apríla v tomto roku dožila vzácneho životného jubilea, svoju tvorivosť prejavila aj v minulom roku, keď už či ako autorka alebo zostavovateľka účinkovala vo vytváraní až 4 kníh. Urobila výber meditatívno-psychologických poviedok pre knihu *Kafa sa Bahom čaj sa Šopenom*, ktorú v srbčine vydalo SVC, zostavila antológiu *Plášť bohyně* (vo vydaní MSS), ktorá je, obrazne povedané, mozaikou básnického sveta 23 slovenských poetiek (zo Slovenska, Maďarska, Rumunska a Srbska), tvoriacich v druhej polovici 20. a v prvej polovici 21. storočia, a je v slovenskej literatúre nielen prvolezecká ale i, vo viacerých súvislostiach, jedinečná, a snáď i podnetne provokatívna. Napísala i novú knihu vlastnej poézie *Exlibris morušových listov*, ktorú vydalo SVC, a ktorú medziiným charakterizuje skutočnosť, že tu ide i o poetiku a nažitého, takže básne v tejto knihe môžeme označiť i ako „poetiku vnútornej skúsenosti“. Totiž, autorský lyrický subjekt knihe vychádza z konkrétnych vlastných citových zážitkov, spoznaní i nálad a potom, často vo forme mimovoľných asociácií, prechádza na meditácie o prejavoch a nemých odkazoch živého i neživého sveta a sveta historického i mýtického. S takouto jej poetikou „vnútornej skúsenosti“ sčasti korešponduje i táto kniha beletrizovaných historicko-publicistických textov *Perličky minulosti* (vo vydaní Matice slovenskej v Srbsku), ktorú dnes predstavujeme.

Viera Benková sa, najmä vo svojich novších knihách, čoraz častejšie vracia k motívom rodiska a minulosti vojvodinských Slovákov a robí to už roky aj v petrovskom rozhlase. Tieto motívy sa javia i v jej básnickej tvorbe, napr. v knihách básní *Heroica slovacica*, *Žltá krajina*, *čierne drozdy* a *Relikviár*, avšak nimi je vo veľkej miere poznačená najmä autorkina prozaická tvorba. Nachádzame ich už v jej prvej knihe prevažne lyrických poviedok *Lesná studienka*, ktorá vyšla teraz už v dávnom roku 1973, potom v knihe *Dom* (1987), ako i v autorkinom postmoderne koncipovanom románe *Stred sveta* (2007 a 2009), ktorý je vlastne syntézou jej „dolnozemskej“ tematiky. Ide tu vlastne o, podmiennečne povedané, osobnú kroniku, či povesť o Petrovci zahrňujúcu jednotlivé javy a udalosti od prisťahovania Slovákov na Dolnú zem (r. 1745) dodnes i to z pohľadu hlavnej postavy diela, ktorá (vedľa nesporných autobiografických prvkov) asociatívnym princípom väzby myšlienok citov

sceľuje mnohé ojedinelé javy a udalosti i skutočné, historické i mýtické s prvkami obradového života vojvodinských Slovákov.

„Génius loci“, ktorý podnecuje i posilňuje tých, ktorí sú schopní sa naň naladiť a s dostatkom intuície, empatie a emocionálnej inteligencie čítať jeho odkaz, Vieru Benkovú inšpiruje i v jej knihách beletrizovanej publicistiky: *Z dávneho Petrovca* (Hlas ľudu, Nový Sad 1998), *Z našej minulosti* (Hlas ľudu, Nový Sad 2002) a *Stretnutie s minulosťou* (Hlas ľudu, Nový sad 2007, 2009), v ktorých motívy minulosti a rodiska tiež nadobúdajú črty historickej prózy i kroniky života vojvodinských Slovákov, občas s nádychom povestí. Aj v tejto svojej knihe – *Perličky minulosti* sa vracia k udalostiam a historickým postavám ľudí, ktorí niečo v tej našej alebo spoločnej histórii so Srbmi a inými národmi žijúcimi na týchto spoločných priestoroch Vojvodiny niečo znamenali alebo sa zapísali inak do minulých rokov a na mnohých sa už pozabudlo. Texty v tejto knihe autorka zaradila do štyroch statí: *I. Perličky minulosti*, *II. Významní Slováci na Dolnej zemi*, *III. Perličky z Petrovca* a *IV. Perličky zo života vojvodinských Slovákov*. Do týchto štyroch základných kapitol autorka zaradila tematicky rôznorodé texty, ktoré spolu s početnými zaujímavými fotografiami a dokumentmi činia pestrú historicko-etnografickú mozaiku života vojvodinských Slovákov minulosti.

Avšak bez ohľadu na tematiku a ich základný zámer priam vo všetkých textoch tejto knihy sa prelínajú tri roviny: historická, povest'ová a autorská. Už samotná táto skutočnosť svedčí o tom, že ide o „nehistorické“ dejiny vojvodinských Slovákov. Totižto autorka sa k jednotlivým faktom a udalostiam z našej minulosti poväčšine nespráva ako vedec – historik, ale skôr ako umelec, ktorý v dejinných danostiach vyhľadáva zaujímavosti a kuriozity i záhady, zaujímajúc k nim osobný postoj, čo týmto textom dáva besednicový ráz. V takomto kontexte nachádzame i autorkin základný zámer – odtrhnúť od zabudnutia aj tie danosti a javy z minulosti vojvodinských Slovákov, ktoré úradná historiografia nezaznamenáva, alebo ich považuje za irelevantné, avšak akurát tie a také skutočnosti vyplňajú biele miesta v zobrazovaní špecifik, mentality a životaschopnosti našich predkov, ktorí dokázali obstáť na tejto vojvodinskej rovine „zaborení po kolená v jej čiernom blate a pod týmto nie vždy vd'ačným nebom“.

Na podklade uvedeného záverom teda môžeme predvídať, že aj táto nová publicistická kniha *Perličky minulosti* poetky Viery Benkovej, bude čitateľsky vítaná a môže podnetne oslovit' aj náročnejšieho čitateľa.